

“Bodegraven-Reeuwijk Werkt!”

Actieprogramma economie 2015-2018

Bodegraven-Reeuwijk d.d. 29 februari 2016

Gemeente

Bodegraven Reeuwijk

Inleiding

Actieprogramma economie: Met dit actieprogramma willen het georganiseerd bedrijfsleven en de gemeente zich gezamenlijk inzetten voor een sterke lokale economie in Bodegraven-Reeuwijk. Basis is de Economische beleidsvisie 2013, die in samenwerking tussen gemeente, bedrijfsleven en Kamer van Koophandel is ontwikkeld¹. Dit actieprogramma is een vervolg op het Werkprogramma economie 2013-2014.

Ontwikkelingen: Het Actieprogramma economie 2015-2018 is het resultaat van een coproductie tussen georganiseerd bedrijfsleven en gemeente Bodegraven-Reeuwijk. Aansluiting is gezocht bij de ontwikkelstappen die het lokale bedrijfsleven in haar organisatie in 2015 heeft gezet. Deze stappen hebben geresulteerd in de oprichting van het Ondernemers Platform Bodegraven-Reeuwijk met themacommissies en nieuwe ondernemersverenigingen in de trekkingsgebieden van het ondernemersfonds. Daarnaast is een vernieuwde regionale economische samenwerking tussen de gemeenten in het Groene Hart in ontwikkeling gekomen. Bodegraven-Reeuwijk zoekt daarbij nadrukkelijk aansluiting.

Lokaal en regionaal hebben verschillende initiatieven in de loop van 2015 met een toenemend tempo vorm gekregen. Scharnierpunt was de 4^e Dag van de economie Bodegraven-Reeuwijk op 8 oktober 2015, waarin de belangrijkste economische thema's waaraan in onze lokale economie wordt gewerkt zijn gepresenteerd en besproken. De uitkomsten daarvan zijn verwerkt in een document, dat door veel reeds genomen initiatieven het karakter heeft gekregen van een 'winkel die al open is terwijl de verbouwing nog niet is afgerond'.

Prioritering: Dit actieprogramma is een coördinatiedocument en fungeert als 'kapstok' voor de samenhang tussen initiatieven die gemeente en bedrijfsleven in samenwerking willen nemen. Gemeente en ondernemers hebben prioriteiten gesteld in de aan te pakken thema's. Die thema's worden uitgewerkt in uitvoeringsagenda's. De uitvoeringsagenda's worden in coproductie tussen gemeente en bedrijfsleven opgesteld. Het bedrijfsleven wordt hierin vertegenwoordigd door de meest betrokken groep, een specifieke ondernemersvereniging of een themacommissie van het Ondernemers Platform Bodegraven-Reeuwijk. Dat maakt het actieprogramma een levend document.

Een verrassend sterke economie zijn en blijven: Bodegraven-Reeuwijk is een verrassend sterke economie in het Groene Hart, stelt de Economische analyse Bodegraven-Reeuwijk in 2012². De economie heeft een behoorlijk eigenstandig profiel en is meer dan een vestiging van toeleveranciers aan de grotere omliggende gemeenten. Een aantal bedrijven is wereldspeler. De economie van

¹ Economische Beleidsvisie Bodegraven-Reeuwijk, vastgesteld 13 september 2013.

² Economische analyse Bodegraven-Reeuwijk, Blaauwberg juli 2012.

Bodegraven-Reeuwijk heeft een hoog werkgelegenheidsprofiel. Bedrijven in de gemeente zijn werkgever voor mensen in de wijde omtrek.

Een sterke lokale economie en een aantrekkelijk vestigingsklimaat vragen om een actieve houding. In de economische beleidsvisie 2013 zijn sterke, achterblijvende, zwakke en urgente onderdelen van de lokale economie onderkend. Juist in een weer aantrekkende economische situatie is het van belang de onderdelen die aandacht vragen goed te onderhouden en op niveau te brengen. Thema's die versterking behoeven zijn aan te pakken en tot ontwikkeling te brengen. Daarbij zijn de ontwikkelingen in het perspectief van de bijzondere Groene Hartsituatie te plaatsen. De specifieke kansen van dit gebied zijn zo optimaal mogelijk te benutten³.

Uitvoeringsagenda's actieprogramma: Op basis van de gesignaleerde kansen en bedreigingen zijn door de gemeente en het georganiseerd bedrijfsleven speerpunten geformuleerd om de lokale economie in de komende periode te versterken. Deze speerpunten werken bedrijfsleven en gemeente uit in uitvoeringsagenda's met concrete aanpakken en projecten. Waar mogelijk wordt aangesloten bij regionale programma's om tot een zo sterk mogelijke gezamenlijke aanpak te komen.

Er is een tiental speerpunten benoemd. Voor de aanpak daarvan is een prioriteitsvolgorde gemaakt, waarbinnen de eerste projecten al vorm krijgen. Onderstaand overzicht geeft de prioriteitsvolgorde van de speerpunten aan.

Uitvoeringsagenda's Actieprogramma economie:

1. Voortzetten versterking van het organiserend vermogen.
2. Dorpspromotie
3. Actieplan voor de versterking detailhandel met focus op centrum Bodegraven
4. Bereikbaarheidsagenda
5. Verduurzaming van de economie
6. Arbeidsmarkt als vestigingsfactor
7. Actieplan bedrijventerreinen
8. Versterken innovatiekracht
9. Verdere ontwikkeling recreatie en toerisme
10. Versterking economische positie agrarische sector

³ In Hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de economische kansen van het Groene Hart.

1. Uitvoeringsagenda: Organisatie lokale economische functie

Versterking van het organiserend vermogen van Bodegraven-Reeuwijk zien wij op drie fronten.

Ten eerste de samenwerking van de ondernemersverenigingen in het Ondernemersplatform Bodegraven-Reeuwijk. Het is een goede ontwikkeling dat de ondernemersverenigingen de krachten bundelen. Ten tweede de versterking van de dienstverlening van de gemeentelijke organisatie, als onderdeel van de organisatieverandering 'De kanteling', waarin medewerkers van de gemeente zich zo goed mogelijk richten op het werk dat zich aandient. Versterking van de dienstverlening aan bedrijven is hiervan één van de onderdelen.

Ten derde de regionale economische samenwerking tussen gemeenten en tussen gemeenten, bedrijfsleven en onderwijs: de triple helix. Dit enerzijds doordat meer gemeenten in het Groene Hart de samenwerking met elkaar zoeken. Anderzijds doordat aan traditioneel ambtelijk/bestuurlijke tafels nu ook vertegenwoordigers van het onderwijs en het bedrijfsleven worden gevraagd,

Lokale samenwerking: 'Ontwikkel kracht door samenwerking' is de centrale boodschap van de Economische beleidsvisie Bodegraven-Reeuwijk 2013. In het werkprogramma 2014 waren opgaven opgenomen om te komen tot nieuwe samenwerkingsvormen, die promotie en belangenbehartiging voortvarend kunnen realiseren. Dit ook met het oog op de zich terugtrekkende Kamer van Koophandel.

Om kracht door samenwerking te ontwikkelen is het veld van ondernemersverenigingen in beweging gekomen. Er is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor de invoering van een ondernemersfonds. Er is werk gemaakt van de organisatie van groepen ondernemers en zelfstandig professionals. Een voortvarende aanpak van deze thema's heeft niet alleen geleid tot onderzoeken van de mogelijkheden, maar ook tot de realisatie daarvan:

- In februari 2014 is – met medewerking van de gemeente - het ondernemersfonds Bodegraven-Reeuwijk opgericht.
- In oktober 2014 is Platform-Z opgericht, de vereniging voor zelfstandige professionals in Bodegraven-Reeuwijk.
- Medio 2014 zijn de niet agrarische ondernemers in het buitengebied gekomen tot samenwerking in het Platform bedrijven in het buitengebied.
- Versterking van de samenwerking op bedrijventerreinen krijgt vorm door programma's gefinancierd vanuit het ondernemersfonds, zoals vergroting van de veiligheid in Broekvelden-Groote Wetering en op Zoutman.
- Verkenning naar de weerbaarheid van de detailhandel heeft geleid tot samenwerking van winkeliers en de aanstelling van een centrummanager in Bodegraven medio 2015.

- De ondernemersverenigingen zijn met elkaar in gesprek gegaan over een vorm van organisatie, waarmee de krachten beter kunnen worden gebundeld. Dit heeft medio 2015 geleid tot de instelling van het Ondernemers Platform Bodegraven-Reeuwijk. Het platform werkt met themagerichte commissies aan gemeentebrede onderwerpen in samenwerking met de gemeenteorganisatie.

De bestendinging en ontwikkeling van deze organisatievorm en de aansluiting met de gemeente vormen onderdeel van de uitvoeringsagenda: Organisatie lokale economische functie.

Dienstverlenende gemeente: Versterking van de dienstverlening en een gezamenlijke aanpak van projecten, die gemeentebreed het draagvlak van de economie kunnen versterken, is een uitgesproken wens en als noodzakelijk gevoelde behoefte. Met de organisatieverandering 'De kanteling', worden binnen de gemeente verschillende functies ten dienste van onze lokale economie nu georganiseerd in een economisch team. Hierin krijgt de dienstverlening aan bedrijven een actieve vorm. Via accountmanagement van bedrijven en aansluiting bij de themagerichte commissies van het Ondernemers Platform Bodegraven-Reeuwijk is te zorgen dat de gemeente 'bijschakelt' in een zo vroeg mogelijk stadium. Met een naar het werk 'gekantelde' gemeenteorganisatie zorgt de gemeente voor de juiste capaciteit in dienstverlening en beantwoording van vragen van ondernemers.

Regionale samenwerking: De gemeente Bodegraven-Reeuwijk staat de vorming van zo breed mogelijke Groene Hart regio voor. Dit is een regio, waarin zoveel mogelijk gemeenten in het Groene Hart samenwerken aan een krachtig economisch programma. De huidige samenwerking tussen de gemeenten in Midden-Holland is daartoe te verbreden met het samenwerkingsgebied rond Alphen aan de Rijn en Woerden. Dit in samenhang met de samenwerking van de lokale ondernemersverenigingen in regionaal verband. Met een krachtig en concreet programma willen wij een meer dan interessante vestigingsregio zijn voor het bedrijfsleven en een stevige samenwerkingspartner voor de stedelijke regio's. Meerwaarde van de regionale samenwerking moet vooral zitten in realisatie van concrete projecten en lobbyactiviteiten, die zichtbare effecten opleveren voor het gebied⁴.

De gekozen vorm van regionale netwerksamenwerking biedt mogelijkheden voor de lokale economie te participeren in initiatieven, die op de schaal van een

⁴ Al jaren vindt de economische samenwerking tussen gemeenten plaats in het Regionaal economisch overleg Midden-Holland tussen de gemeenten Gouda, Krimpenerwaard, Zuidplas, Bodegraven-Reeuwijk en Waddinxveen. Deze regio kan aan kracht winnen door samenwerking te zoeken met andere gemeenten in het Groene Hart. Medio 2014 is daartoe een samenwerkingsconvenant gesloten tussen Midden-Holland en Alphen aan den Rijn en Woerden en omgeving. Hierin wordt samengewerkt op drie speerpunten: economie, recreatie, groen en water en mobiliteit. Was tot nu toe de economische samenwerking vooral een regulerende aangelegenheid op overheidstaken (zoals de omvang van bedrijventerreinen). Tegenwoordig gaat het meer om oplossen van problemen en stimuleren van gewenste effecten. Daarbij zijn het onderwijs en het bedrijfsleven te betrekken als partners.

enkele gemeente niet mogelijk zijn (zoals een breed gedragen lobbyproject voor een provinciale- of rijkswegverbetering, deelname aan (duurzame) innovatieprojecten en ondernemen van actie tegen onwenselijke of marktbedreigende ontwikkelingen, zoals de vestiging van een outletcenter in het Groene Hart).

Ondernemersprijs Midden-Holland: De gemeenten Gouda, Krimpenerwaard, Zuidplas en Waddinxveen kennen al enige jaren de Ondernemersprijs Midden-Holland. Op initiatief van de ROV heeft Bodegraven-Reeuwijk in 2015 voor de eerste maal meegedaan. Niet alleen leverde dit een herkenbare winnaar op in de categorie horeca/ detailhandel, maar ook kennismaking met een zeer professionele organisatie, die zorgt voor een brede publiciteit en publieksherkenning⁵. Een dergelijke prijs draagt bij aan het ondernemersklimaat en het zakennetwerk in de omgeving. Deelname aan de Ondernemersprijs Midden-Holland wordt dan ook de komende jaren voortgezet.

Acties: Uitvoeringsagenda organisatie lokale economische functie

- Doorontwikkelen samenwerkingsstructuur met georganiseerd bedrijfsleven
- Versterken en 'kantelen' dienstverlening aan bedrijven met een bedrijvenloket en accountmanagement
- Bevorderen van een brede economische samenwerking in het Groene Hart tussen gemeenten, ondernemersverenigingen en onderwijs
- Deelname aan Ondernemersprijs Midden-Holland

⁵ De ondernemersprijs Midden-Holland kent drie categoriën: Horeca en detailhandel, MKB en Grootzakelijk. In de categorie horeca en detailhandel is de prijs in 2015 gewonnen door Brood & Ko uit Bodegraven. Boska Holland was een van de drie genomineerden in de categorie Grootzakelijk.

2. Uitvoeringsagenda: Dorpspromotie

Op de kaart: De gemeente Bodegraven-Reeuwijk is nadrukkelijker op de kaart te zetten. De landelijke en centrale ligging in het Groene Hart en ten opzichte van de Randsteden is daarin een inspiratiebron voor het motto 'Buiten gewoon Bodegraven-Reeuwijk'. Om focus aan te brengen is de gemeentebrede invalshoek vertaald in zeven domeinen, waarop de promotie betrekking heeft. De promotie is daarin zo te ontwikkelen dat zeven domeinen worden geprofileerd als duidelijke parels met een grote aantrekkingskracht op bezoekers en bewoners. Deze parels zijn:

- 1) Wonen
- 2) Vestigingsklimaat
- 3) Detailhandel
- 4) Recreatie
- 5) Toerisme
- 6) Horeca
- 7) Duurzaam

Brede opzet: Dorpspromotie is in eerste instantie economisch gedreven. Dat wil zeggen dat we inzetten op het verbeteren van onze economie. Daarom dient dorpspromotie als vliegwiel voor allerlei activiteiten en initiatieven die de gemeente op de kaart zetten en waarmee opbrengsten zijn te genereren. In 2015 is – als onderdeel van een nieuwe basisstructuur – een nieuwe huisstijl, website en gemeenteprofiel gerealiseerd. Een brede promotiecampagne wordt in 2016 ingezet.

Organisatie: Voor 2016 wordt een jaarplan opgesteld in samenwerking met een Doe-groep van ondernemers. Onderzocht wordt om over te gaan op een stichting Promotie Bodegraven-Reeuwijk waarbij een promotiemedewerker, in dienst van de gemeente, de spil is. Financiering vanuit het georganiseerd bedrijfsleven wordt onderzocht en is zeer gewenst.

Samenwerking: Vanuit het uitvoeringsprogramma Dorpspromotie is één ding duidelijk. De gemeente heeft een structuur opgezet, die vervolgens ingevuld dient te worden door enthousiaste inwoners en ondernemers. De gemeente trekt zich geleidelijk terug en neemt een controlerende rol aan in het geheel, maar de stichting in oprichting geniet grote vrijheid in de invulling van de diverse opdrachten vanuit het uitvoeringsprogramma. Dit alles met in het achterhoofd dat de samenleving heel goed weet wat er nodig is om de gemeente op de kaart te zetten, krachten te bundelen en zodoende de economie te versterken.

Groene Hart samenwerking: In de economische samenwerking Groene Hart wordt ingezet op een betere zichtbaarheid van de economische aspecten van de Groene Hartgemeenten via branding. Voor bredere zichtbaarheid wordt

aangesloten bij het project 'Het Groene Hart werkt!', waarbinnen een brede promotie van de Groene Harteconomie wordt ontwikkeld⁶.

Acties: Uitvoeringsagenda dorpspromotie

- Opzetten basisstructuur
- Modulewijs thema's invullen en uitwerken
- Bedrijfsleven uitnodigen te participeren
- Brede promotiecampagne vanaf 2016
- Doorontwikkelen en professionaliseren promotie en promotieorganisatie
- Aansluiten bij promotie van het Groene Hart via project 'Het Groene Hart werkt!'

⁶ De website www.hetgroenehartwerkt.nl laat de projecten zien, die de gemeenten in het Groene Hart realiseren vanaf de zogenaamde GroeneHarttafel.

3. Uitvoeringsagenda: Detailhandel

Detailhandel is in Bodegraven-Reeuwijk een factor van economische betekenis. Opvallend is het brede aanbod niet dagelijkse goederen naast de dagelijkse boodschappen. Bodegraven centrum en Miereakker zijn de belangrijkste detailhandelscentra. Daarnaast zijn er basisvoorzieningen aan winkels in de meeste kleine kernen en is er een opvallend aantal perifere detailhandelszaken in de gemeente gevestigd.

Detailhandel onder druk: De detailhandel staat onder druk van verschillende ontwikkelingen. In het bijzonder door toenemende internetverkoop en de verschuiving van consumentenaankopen naar het groot winkelbedrijf, zoals supermarkten. De omzet in de detailhandel loopt in het algemeen terug. In Bodegraven-Reeuwijk ligt de omzetontwikkeling met -2,6% (over 2014) op het landelijk gemiddelde⁷. De terugloop van bestedingen in de detailhandel leidt in veel winkelcentra tot moeite om winkels bij leegstand opnieuw met een succesvolle detailhandelsformule bezet te krijgen. Koopstromenonderzoek geeft aan dat Bodegraven-Reeuwijk koopkracht (aan vooral de buurgemeenten) verliest⁸. Dit in het bijzonder in de dagelijkse bestedingen, die men juist dicht bij huis zou moeten betrekken.

Eerdere signalen dat de veranderingen in de detailhandel vooral Bodegraven centrum zouden treffen, blijken waarheid te worden. In 2015 is de leegstand opgelopen tot circa 15% van de winkelpanden en bieden leegstaande winkels een verstorende aanblik. Het nieuwe winkelcentrum Miereakker in Reeuwijk-Brug daarentegen blijkt een succes. Het in 2015 nieuw betrokken centrum is tegen het einde van dit jaar volledig bezet geraakt en winkels worden goed bezocht. Dit ondanks eerdere sceptische geluiden dat de concurrentie met het vernieuwde winkelcentrum Bloemendaal lastig zou zijn.

Een weerbare detailhandel: Naast vermindering en concentratie van het aantal winkels zijn vernieuwing en vergroting van de beleving belangrijke ingrediënten om de consument te blijven behouden. De vernieuwing van winkelcentrum Miereakker, de vernieuwingen aan de winkels in Driebruggen en Waarder en de komst van een supermarktcluster in Bodegraven laten zien dat winkelen niet verdwijnt uit het leven van mensen, maar wel de juiste aantrekkingskracht is te organiseren om de consument te kunnen blijven binden.

Te investeren is in ondernemerssamenwerking om gezamenlijk een aantrekkelijk winkelgebied te realiseren. Daarbij is promotie onontbeerlijk. Vooral promotie van de plekken waar men in onze gemeente detailhandel kan vinden en een herkenbaar profiel dat consumenten attendeert op de detailhandel in de gemeente. Een door gemeente en bedrijfsleven samen gedragen en

⁷ Rabobank Koopstromenmonitor 2015

⁸ Randstad Koopstromenonderzoek 2011

vormgegeven promotie via één herkenbare route van de Uitvoeringsagenda dorpspromotie moet daaraan bijdragen. Daarbij is internetzichtbaarheid cruciaal en een goede ontsluiting van de detailhandel via het web onontbeerlijk. Modern ondernemen is immers een combinatie van “klicks and bricks”.

Focus op Bodegraven centrum: Bodegraven centrum vraagt met een toenemende leegstand om een stevige aanpak van de problematiek. Door de BOV zijn voorstellen gedaan om het centrum aantrekkelijker en levendiger te maken. Samen met de BOV en de centrummanager wil de gemeente vormgeven aan een aanpak die Bodegraven centrum een betere aantrekkingskracht geeft op de consument, ondernemen aantrekkelijker maakt en pandeigenaren aanspreekt op hun verantwoordelijkheden. Deze aanpak kent vier sporen:

1. Een ruimtelijke aanpak om het centrum zo compact en toegankelijk mogelijk te maken. Hiertoe wordt de Visie Bodegraven centrum: ‘Plek van ontmoeting’ (2010) geactualiseerd en van sturende instrumenten voorzien.
2. Een aanpak samen met de BOV om nieuwe winkeliers aan te trekken, de buitenruimte meer uitstraling te geven en de bekendheid van Bodegraven centrum te vergroten. Dit laatste als een prominent onderdeel van dorpspromotie.
3. Een actieve benadering van de eigenaren van leegstaande panden in Bodegraven centrum. In het bijzonder is een actieve aanpak nodig van ontsierende leegstaande panden, die zijn te herpositioneren als kansrijke plekken in het centrum.
4. Omdat de ontwikkelingen – vertaald in provinciale beleidskaders - zowel een reductie van winkel m2, als terughoudendheid in de woningbouw behelst, is afgewogen handelen leidraad. De actualisatie van de centrumvisie beoogt ook richtinggevend te zijn voor de inzet van de schaarse mogelijkheden woningbouwvolumes te realiseren. Opgave daarin is woningontwikkeling in Bodegraven centrum vooral in te zetten in relatie met bestemmingswijziging van winkel m2.

In nauwe samenwerking met de winkeliers worden de geschetste sporen van de aanpak tot uitvoering gebracht, waarin ondernemers, pandeigenaren en gemeente hun eigen verantwoordelijkheid nemen. De gemeente werkt daarin nadrukkelijk ‘van buiten naar binnen’. In 2016 organiseert de gemeente een ‘festival’ van ideeën voor een verbeterde inrichting van Centrum Bodegraven. Op basis hiervan actualiseert de gemeente de Centrumvisie ‘Plek van ontmoeting’. Hierbij zullen ook voorstellen worden gedaan om sterker te sturen op bewegingen die leegstaande panden weer nieuwe leven kunnen inblazen. Dit zowel via de zogenaamde ‘verleidingsplanologie’, als via normerende en sanctionerende instrumenten.

Normeren en sanctioneren: In de dynamiek van de hedendaagse economie loopt het ondernemen van de één regelmatig op tegen de grenzen van de ander. Door de ondernemers is aan de gemeente gevraagd voldoende duidelijke grenzen te stellen en gestelde grenzen ook te bewaken. Een eerlijke concurrentie wordt bevorderd door helder te normeren, te handhaven en te sanctioneren. Waar mogelijk zijn regels aan te scherpen en heldere grenzen en normen te stellen.

Bezien wordt hoe een sterker handhavend brancheringsbeleid en sanctioneren van leegstand en verloedering kunnen worden vormgegeven. Daarbij mag ook worden verwacht dat ondernemers elkaar aanspreken op hun verantwoordelijkheden en niet alle corrigerende actie van overheidswege zou moeten komen. Zo zou het gezamenlijk nemen van verantwoordelijkheden voor de staat van de panden in Bodegraven Centrum vorm kunnen krijgen via oprichting van een vereniging van pandeigenaren.

Detailhandelsvisie: De ontwikkelingen in de detailhandel vragen om meerdere redenen om een gemeentebrede visie. Ten eerste kan in een dergelijke visie aan alle detailhandelsvestigingen evenwichtig aandacht worden besteed. Naast een specifieke en dringende aandacht voor Bodegraven centrum is voldoende aandacht te besteden aan de andere clusters. Beschouwing van de detailhandel in het perspectief van de dynamische ontwikkelingen is daarbij geen overbodige luxe. Ten tweede is een gemeentelijke detailhandelsvisie van belang om nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken. In de Visie Ruime en Mobiliteit (VRM 2014) heeft de provincie Zuid-Holland taakstellend een reductie aan detailhandels m2 opgenomen. Deze reductie is vooral te bewerkstelligen door gedeconcentreerde bewinkeling af te bouwen via ombestemmingen. Hierop is gemeentebreed een gericht beleid te voeren, waarvan de resultaten worden bijgehouden. Dat laatste ook om bij nieuwe ontwikkelingen gefundeerd de discussie te kunnen aangaan met de Adviescommissie Detailhandel van de provincie Zuid-Holland. Het huiswerk is dan op orde.

Bedreigingen tegengaan: Naast een weerbare detailhandel in een aantrekkelijke omgeving is ook het verweer tegen bedreigingen actief aan te pakken. Het voornemen voor vestiging van een Outletcentrum in Zoetermeer (de 4e in Nederland) zal een negatief en verstorend effect hebben op de detailhandel in de wijde omtrek, inclusief Bodegraven-Reeuwijk. Dergelijke vormen van recreatief en als goedkoop gefaciliteert winkelen moeten in Nederland uitzondering blijven wil de markt voor de reguliere detailhandel niet duurzaam ontwricht worden. Vestiging van een dergelijk centrum in het Groene Hart zal - vanwege de korte afstanden tussen de winkelgebieden - een ontwrichtende uitwerking hebben op de detailhandel. Samen met de Groene Hartgemeenten en het samenwerkend bedrijfsleven is stelling te nemen tegen de komst van een Outletcentrum in de Groene Hart-regio⁹.

Herijking standplaatsenbeleid: Ook lokaal zijn vormen te signaleren, die grenzen aan onevenredige concurrentie. Regelmatig maken gelegenhedaanbieders gebruik van de relatief goedkope standplaatsen om specifieke waren aan te bieden voor uitzonderlijk lage prijzen. Dit heeft niets te maken met een aanvullend aanbod, maar concurreert direct op prijs met de aanwezige reguliere handel, die vanuit plaatsen met veel hogere kosten moet werken. Dit wordt ervaren als een vorm van oneerlijke concurrentie. Nieuw uitgangspunt in het

⁹ In 2011 is vanuit de Groene Hartregio's met succes een lobby gevoerd tegen de vestiging van een Factory Outletcenter op een bedrijventerrein tussen Lansingerland en Zoetermeer. Provinciale staten van Zuid-Holland hebben zich uiteindelijk tegen vergunningverlening uitgesproken.

standplaatsenbeleid zal terughoudendheid moeten zijn met verlenen van standplaatsen. Daarbij is te verkennen of nieuwe aanvragen kunnen worden getoetst aan de bestaande marktpositie, zoals het geval is bij vestiging van nieuwe winkels via een distributieplanologisch onderzoek (Dpo).

Acties: Uitvoeringsagenda detailhandel

- Revitalisering Bodegraven centrum samen met de BOV
- Promotiemodule detailhandel in dorpspromotie
- Actualisatie ruimtelijke centrumvisie Bodegraven 'Plek van ontmoeting'
- Activerende benadering van pandeigenaren Bodegraven centrum
- Opstellen gemeentebrede detailhandelsvisie
- Stelling nemen tegen vestiging Factory Outletcenter in het Groene Hart
- Herijken standplaatsenbeleid

4. Uitvoeringsagenda: Bereikbaarheid

Vestigingsfactor: Bereikbaarheid is een bepalende vestigingsfactor. Naast fysieke bereikbaarheid gaat het daarbij steeds meer om digitale bereikbaarheid. Steeds meer activiteiten in het bedrijfsleven worden bepaald door digitaal afhankelijke apparatuur. Zowel de fysieke als de digitale infrastructuur vraagt aandacht om blijvend in positie te blijven als aantrekkelijke vestigingsplaats. Een effectieve bewegwijzering en voldoende parkeervoorzieningen zijn daarbij belangrijke voorwaarden.

Fysieke bereikbaarheid: Wat betreft de fysieke infrastructuur is de bereikbaarheid van verschillende bedrijventerreinen een zaak van aanhoudende aandacht. De rondweg Reeuwijk-Brug biedt een oplossing voor de bereikbaarheid van bedrijventerrein Zoutman. De aansluiting N11/A12 blijft om verbetering vragen. Realisatie van de N11/A12-boog staat in dit verband hoog op het verlanglijstje van het bedrijfsleven. Dit evenals verbetering van doorstroming op de A12 en A20¹⁰.

Digitale bereikbaarheid: Digitale bereikbaarheid stelt toenemende eisen. Een steeds groter aantal apparaten wordt aan een digitale verbinding gekoppeld om een 'up to date' bedrijfsvoering mogelijk te maken. Glasvezelkabels vormen een oplossing voor de grotere digitale bereikbaarheidsbehoefte, maar vragen tevens collectief optreden van ondernemers om dit te kunnen realiseren.

Uitvoeringsagenda: Met de uitvoeringsagenda bereikbaarheid geven we vorm aan acties die knelpunten in de fysieke bereikbaarheid moeten oplossen en zoeken wij in samenwerking met het bedrijfsleven naar mogelijkheden om de digitale bereikbaarheid zo sterk mogelijk te laten zijn.

Infrastructuur: Wat betreft de fysieke bereikbaarheid zetten wij in op een stevige lobby voor de realisatie van een verbeterde aansluiting van de N11 op de A12 met de N11/A12-boog. Initiatief tot een eigen studie (artist impression) van een oplossing behoren hier tot de mogelijke initiatieven. Wij zoeken hiervoor in het bijzonder samenwerking met de gemeente Alphen aan den Rijn. In het Regionaal Verkeer en vervoersplan (RVVP) Midden-Holland staat de N11/A12-boog als een van de belangrijke wensen op het programma van de regio (inclusief Alphen en Woerden). Ook dit kanaal is intensief te benutten.

Kwaliteit wegen: Er is intensiever aandacht te besteden aan de kwaliteit van de wegen. Er is behoefte aan afstemming tussen bedrijfsleven en de gemeente over normen voor de minimale kwaliteit van bestaande wegen. Er zal per type weg een onderscheid gemaakt kunnen worden: Een winkelstraat heeft een andere norm dan een verbindingsweg. Het onderhoudsplan moet er op gericht zijn om deze minimale kwaliteitsnormen preventief te handhaven en niet correctief!

¹⁰ De Regio Midden-Holland stelt een Regionaal verkeer en vervoerplan (Rvvp) op, waarin de gebieden van de gemeenten Gouda, Waddinxveen, Zuidplas, Krimpenerwaard, Bodegraven-Reeuwijk, Woerden en Alphen aan den Rijn zijn betrokken.

Daarin past een proactief contact tussen ondernemers (verenigingen) en de gemeentelijke organisatie in een regulier contact. Dit is mee te nemen in de organisatieagenda van dit actieprogramma.

Openbaar Vervoer: Sommige ondernemers laten hun keuze voor een locatie afhangen van de bereikbaarheid met het openbaar vervoer. Niet alleen voor zichzelf maar ook voor hun medewerkers, toekomstige medewerkers en hun bezoekers. Zowel in de winkelkernen als op de bedrijventerreinen zouden aantrekkelijke reistijden moeten worden gerealiseerd om bij de plaats van bestemming te komen. Extra aandacht vragen de verbindingen vanaf de stations Bodegraven en Gouda. Er is onder ondernemers de behoefte om de bestaande reistijden in kaart te brengen en bekijken waar verbeteringen zijn aan te brengen. Een verzoek om deze verbeteringen door te voeren kan door het OPBR en de gemeente gezamenlijk aan de vervoerders worden gericht. Zo kan worden bevorderd dat een OV infrastructuur georganiseerd wordt waardoor ondernemers zich willen vestigen vanwege de goede OV-bereikbaarheid.

Parkeeroplossingen: No parking no business! Als je trots bent op je dorp zorg je er ook voor dat een passant niet afhaakt door dat de locatie niet gevonden wordt of je geen plekje voor de auto kunt vinden. Eenmaal met de auto (of fiets) op de plek aangekomen is het voor de bereikbaarheid ook belangrijk dat er dicht bij de bestemming de mogelijkheid is om te parkeren (of de fiets te stallen). Daar waar de gezamenlijke bedrijven de hoeveelheid 'bezoekers' op eigen terrein niet aankan, zal moeten worden bekeken hoe het parkeerprobleem op te lossen door - onder andere - voldoende openbare parkeerplaatsen te creëren. De parkeersituatie bij bestaande bedrijventerreinen en winkelkernen is systematisch in kaart te brengen. Voor gesignaleerde problemen zijn passende oplossingen te formuleren.

Bewegwijzering: Bij een betere bereikbaarheid hoort ook een duidelijke eenduidige bewegwijzering van straten en bedrijven. De huidige bewegwijzering in de gemeente is niet uniform en niet adequaat. De gekozen borden en aanduidingen zijn op verschillende plekken evenzo verschillend. Routes zijn soms niet navolgbaar. Bewegwijzering is soms niet afgestemd op een wijziging in de verkeerscirculatie. Verbetering van de bewegwijzering is gemeentebreed en met prioriteit aan te pakken. In overleg tussen gemeente en het georganiseerd bedrijfsleven is te kiezen voor een zoveel mogelijk eenduidig systeem, dat - op een uitnodigende wijze - de bezoeker correct naar bestemmingen en beschikbare parkeerplaatsen leidt. Bijzondere toevoeging aan de bewegwijzering is de plaatsing van moderne digitale welkomstborden en daarop actuele informatie over evenementen, routes en parkeren.

Acties: Uitvoeringsagenda Bereikbaarheid

- Plan van aanpak verbetering bewegwijzering
- Inventarisatie verbeterpunten parkeren gemeentebreed
- Organiseren preventief contact wegenonderhoud/ bedrijfsleven
- Inventarisatie verbeterpunten OV-bereikbaarheid
- Lobbyproject N11/A12-boog met de (brede) regio
- Project C-wegen
- Onderzoek naar optimale facilitering digitale bereikbaarheid (waaronder inpassing glasvezel en Wifi/G4-functies).
- Realisatie, werking en beheer digitale welkomstborden

5. Uitvoeringsagenda: Verduurzaming

Realiseren van een duurzame economie op niveau van het Groene Hart, is speerpunt van gemeentelijk beleid van Bodegraven-Reeuwijk. De gemeenteraad heeft bij motie uitgesproken dat is te streven naar een klimaatneutrale gemeente in 2035¹¹. Dit is in lijn met de ambities van een nationale bijdrage aan verduurzaming in het kader van de afspraken die op de wereldtop in Parijs eind 2015 zijn gemaakt. Voor Bodegraven-Reeuwijk betekent dit – onder meer – een reductie van de CO2 uitstoot met 300.000 ton. Noodzakelijke ambities, die om een serieuze aanpak vragen. Een aanpak waarin gemeente en bedrijfsleven de krachten bundelen om te komen tot een zo groot mogelijke verduurzaming van de lokale economie. Een lokale klimaatplan in 2016 moet leiden tot een nader klimaatplan, mede gedragen door het bedrijfsleven.

Platform economie en duurzaamheid: In de Economische beleidsvisie 2013 is onderkend dat meer van de ambities zouden kunnen worden gerealiseerd, wanneer er een samenwerkingsvorm was waarin projecten en initiatieven gekoppeld zouden kunnen worden. Een goed verankerd platform binnen de organisatiestructuur van het lokale bedrijfsleven zou de projectaanpak kunnen stroomlijnen en richten op een meer doorgaande ontwikkeling. Dit kan bedrijven ook helpen zich als duurzaam in de markt te profileren, een belangrijk en steeds meer voorwaardelijk label. Met de instelling van de commissie Duurzaam ondernemen van het Platform Ondernemers Bodegraven-Reeuwijk, is het beoogde gemeentebrede platform er nu gekomen. De uitvoeringsagenda Duurzaam ondernemen richt zich in eerste instantie op de realisatie van een drietal concrete projecten:

- Verduurzaming van bedrijventerreinen via zonne energie.
- FairTrade gemeente worden.
- Ontwikkeling van een kenniswerkplaats/ Duurzaamheidsacademie.

Gemeente en regio: De commissie Duurzaam ondernemen Bodegraven-Reeuwijk beoogt een gemeentebrede uitrol van haar activiteiten. Wanneer de concrete projecten vormkrijgen, worden steeds meer bedrijven uitgenodigd deel te nemen en/of aan het platform bij te dragen. Ook de gemeente zal zich hierin als partner manifesteren. Voor het project zonne energie wordt aansluiting gezocht met landelijke programma's en plaatselijke technische bedrijven. FairTrade wordt opgepakt in samenwerking met de FairTradebuurgemeenten Gouda en Waddinxveen. Voor ontwikkeling van een duurzaamheidsacademie wordt aansluiting gezocht bij het regionale programma economie en deelname in projecten die een bijdrage kunnen leveren aan de invulling van een lokale kenniswerkplaats. Tevens worden lokale bedrijven betrokken bij de uitwerking van de Duurzaamheidsacademie en wordt bezien hoe de kennis van de ODMH hierin is te benutten.

¹¹ Motie Klimaatneutrale gemeente d.d. 12 november 2014

Bijdragen aan duurzame Groene Hart economie: Om een actieve bijdrage te leveren aan de realisatie van een duurzame economie op niveau van het Groene Hart wordt deelgenomen in een aantal relevante projecten. In het bijzonder wordt daarbij gekeken naar aansluiting bij experimenten op het terrein van biobased economy. Deze experimenten richten zich op een (weer) dichter bij elkaar brengen van het land en de economische bewerking. Onderdeel daarvan is de bevordering van de productie en handel in streekproducten.

In het kader van de regionale samenwerking Alphen, Gouda, Woerden is door het college van Bodegraven-Reeuwijk een intentieverklaring getekend voor het project Topsurf, dat tevens een eerste Green Deal vormt, waarin particulier initiatief publiek wordt ondersteund.

Duurzaam als profiel: Voor dorpspromotie is duurzaam één van de profielen. Dit profiel past bij een Groene Hartgemeente als Bodegraven-Reeuwijk. Het is één van de zeven parels. Daarnaast geeft een goed georganiseerd samenstellen van duurzaamheidsaanpakken ook het recht om dit profiel te voeren.

Duurzaam financieren: Voor duurzame projecten is vaak de financiering van idee naar aanpak een hobbel die moet worden genomen. Naast particuliere financiering en de verwerving van subsidies, is te onderzoeken of een klimaatcoöperatie een vorm is waarmee projecten financiering kunnen krijgen. De gemeente onderzoekt hiervoor de mogelijkheden van een financieringsbasis vanuit de Bank der Nederlandse Gemeenten (BNG).

Duurzaamheidspluim: Voor ondernemingen die goed op weg zijn met duurzaamheid is de Duurzaamheidspluim Bodegraven-Reeuwijk ingesteld. De prijs is bedoeld om verduurzaming van de lokale economie aan te moedigen. De prijs wordt voortgezet met versterking en verbreding van het keuzeprocess.

Acties: Uitvoeringsagenda verduurzaming van de economie

- Commissie Duurzaam ondernemen verder ontwikkelen tot platform
- Project Dak onder de zon uitvoeren
- Fairtrade gemeente worden
- Duurzaamheidsacademie Bodegraven-Reeuwijk realiseren
- Deelname in biobasedprojecten en stimulering streekproducten
- Duurzaam als promotieprofiel positioneren
- Regionale samenwerking bevorderen met het oog op een duurzame Groene Harteconomie
- Onderzoek naar mogelijkheden klimaatcoöperatie
- Duurzaamheidspluim

6. Uitvoeringsagenda: Arbeidsmarkt

De mens als factor: De beschikbaarheid van goed opgeleid en divers personeel is een steeds belangrijker wordende vestigingsfactor voor bedrijven¹². De gemeente en het Ondernemersplatform Bodegraven-Reeuwijk gaan na of samenwerking tussen bedrijven, overheid en onderwijs een bijdrage kan leveren aan deze factor. Daarnaast zetten we als duurzame en sociale gemeenschap in op een quotum vrije uitvoering van de Participatiewet in Bodegraven-Reeuwijk.

Aansluiting onderwijs arbeidsmarkt: Bodegraven-Reeuwijk kent relatief veel MBO-gerelateerd werk in de agro- food- en distri-sector, de bouw, groothandel en techniek. Tegelijkertijd is er in de regio een groot aantal aanbieders van MBO-opleidingen. Bodegraven-Reeuwijk bevindt zich tussen drie scholenclusters in Alphen aan den Rijn, Gouda en Woerden. Dit is een 'gouden' positie. Daarbij is wel de vraag te stellen of het onderwijs voldoende aansluit bij de zich doorlopend ontwikkelende productieprocessen in het bedrijfsleven. Contacten in de relatie onderwijs-arbeidsmarkt zijn primair geregeld tussen bedrijven, branche-organisaties en scholen. Er zijn signalen dat contacten versterkt kunnen worden en er aandacht te schenken is aan de verbinding tussen opleiding en arbeidsvraag. Dit in samenhang met de ontwikkeling van een triple helix-samenwerking op regionaal niveau, waarbij het georganiseerd bedrijfsleven uit Bodegraven-Reeuwijk betrokken is¹³.

Invalshoek bedrijfsleven leidend: Bij de verkenning of en op welke wijze samenwerking tussen overheid, ondernemers en onderwijs meerwaarde biedt, is de invalshoek van de ondernemers leidend. Niet de aanbieders op de arbeidsmarkt moeten bepalen of activiteiten meerwaarde bieden, maar de (potentiële) werkgevers. In die zin is ook de vraag te beantwoorden of de ondernemers aanvullende contacten een verbetering voor het ondernemen vinden. Via – onder andere – de als pilotproject uit te voeren open bedrijvendag "Kom binnen bij bedrijven!", wordt nagegaan of er bij ondernemers behoefte bestaat aan extra inspanningen.

Uitvoering Participatiewet en quotumvrije Wet banenafpraak: Voor een succesvolle toeleiding van mensen met een verminderd arbeidsvermogen naar de arbeidsmarkt wordt de samenwerking tussen werkbedrijf en georganiseerd bedrijfsleven bevorderd. Ingezet wordt op een quotumvrije invoering van de

¹² "Naast de factor bereikbaarheid is steeds mee de beschikbaarheid van goed en divers geschoold personeel een vestigingsfactor van belang", Economische analyse Bodegraven-Reeuwijk, Blauwberg 2012.

¹³ De bestuurlijke tafel Economie, Onderwijs en Arbeidsmarkt van de regio Midden-Holland kent sinds december 2015 een Triple Helix-overleg, waarin het regionaal beroepsonderwijs, gemeentebestuurder en het georganiseerd bedrijfsleven van de vijf Midden-Hollandgemeenten aan tafel zitten.

Participatiewet in Bodegraven-Reeuwijk. Verschillende instrumenten worden daartoe ingezet en verder ontwikkeld:

- Buddyproject.
- Social Return On Investment (SROI).
- Bedrijfsbezoeken.
- Leerbanen.

Het Buddyproject heeft als doel werkzoekenden met een bijstandsuitkering in contact te brengen met lokale ondernemers. Van de ondernemers wordt gevraagd of zij - gedurende enkele maanden - de werkzoekenden kunnen begeleiden in een zoektocht naar een baan. SROI wordt door de gemeente toegepast bij de grotere inkopen. Via deze weg worden inmiddels werkzoekenden bij bedrijven geplaatst. Met werkbezoeken bij bedrijven wordt verder ingezet op een actieve bemiddeling naar werk. Bijzonder onderdeel vormt de leerbaan.

In samenwerking met het Ondernemersplatform Bodegraven-Reeuwijk wordt door de gemeente gekeken naar een verdere succesvolle inzet van deze instrumenten. Daarbij wordt ingezet op organiseren van informatie aan ondernemers over bestaande instrumenten (loonkostensubsidie, jobcoaching, etc.) en uitwisselen van ervaringen. In samenwerking met de ondernemers is te kijken naar mogelijkheden om de instrumenten verder uit te bouwen en eventuele nieuwe arrangementen te ontwikkelen.

Van werk naar werk: Het is belangrijk dat bedrijven aanwas blijven krijgen van jongeren uit het onderwijs. Daarbij is mobiliteit van werkenden van werk naar werk van belang voor een gezonde en dynamische arbeidsmarkt. Bij vraag naar werknemers is een positief en goed kenbaar profiel van Bodegraven-Reeuwijk als woon- en werkomgeving van belang. Promotie en imago moet groeiende bedrijven behulpzaam zijn om werknemers van elders naar Bodegraven-Reeuwijk te krijgen. Tijdige mobiliteit binnen de gemeente kan bij krimpemde bedrijven een oplossing zijn om werkloosheid te voorkomen. Naast aandacht op de arbeidsmarkt voor mensen met een verminderd arbeidsvermogen en in een uitkeringssituatie, is het van essentieel belang dat reguliere werkzoekenden ook weten dat er een geweldig aanbod is aan vele verschillende bedrijven met carrière kansen. Hierin ligt een gezamenlijke taak van ondernemers en gemeente om die bekendheid te promoten. Branding van Bodegraven-Reeuwijk als interessante werkgemeenschap is daarin een explicite opgave.

Acties: Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt

- Samenwerkingsbehoefte ondernemers, onderwijs, overheid (triple helix) onderzoeken.
- Pilot project "Kom binnen bij bedrijven".
- Modernisering arrangement gemeente onderzoeken op basis van marktontwikkelingen, in samenspraak met de ondernemers.
- Promotie Bodegraven-Reeuwijk als werkgemeenschap.

7. Uitvoeringsagenda: Bedrijventerreinen

Bedrijventerreinen: Bodegaven-Reeuwijk is een aantrekkelijke vestigingslocatie voor bedrijven. De gemeente kent 19 specifieke bedrijvenlocaties, waaronder vijf grotere bedrijventerreinen. De bezetting van deze terreinen is niet overal evenredig. Gesproken kan worden van een onbalans in bezetting. Druk bezette bedrijventerreinen zoals Broekvelden en Grootte Wetering staan tegenover terreinen waar nog kavels zijn in te vullen, zoals Rijnhoek of een terrein dat voorlopig op 'voorraad' is gezet, zoals Zoutman II. Daarnaast kan winst worden behaald door terreinen beter te outillieren en beschikbare kavels beter op de markt zichtbaar te maken.

Accountmanagement: Om beter op de bewegingen van het bedrijfsleven te kunnen inspelen ontwikkelt de gemeente een systematisch accountmanagement. De lopende contacten met bedrijven worden van de bestaande incidentele basis doorontwikkeld naar een systeem van regelmatig consulteren met vragen naar voorzienbare ontwikkelingen van bedrijven en hoe de gemeente daarop in kan spelen.

Onbalans aanpakken: Het optimale gebruik van terreinen en de bezetting van beschikbare kavels heeft met elkaar te maken. Vooral de food- en distributiebranche groeit enorm in ruimtegebruik. Dat zet een druk op terreinen waar deze bedrijven gevestigd zijn. Ook is er noodzaak om bedrijven met ruimtevrage te blijven faciliteren om hen in de gemeente kunnen houden.

Actief vermarkten: Actief is in te zetten bedrijven te interesseren voor beschikbare kavels. Vertraagde bezetting leidt tot een neerwaardse druk op de grondexploitatie. Belangrijkste doelstelling van het financieel beleid van de gemeente is beperken van de verliezen op de grondexploitaties. Een actieve benadering van bedrijven met de vraag op welke wijze eventuele ruimteproblematiek nu of in de toekomst kan worden opgelost, kan mede bijdragen aan verplaatsingsbeslissingen naar kavels die nog te bezetten zijn.

Stedelijke herverkaveling: Uit een op 5 oktober 2015 gehouden rondetafelgesprek met vertegenwoordigers van het georganiseerd bedrijfsleven, een aantal ruimtevrage bedrijven en vastgoedondernemers bleek dat een systematische aanpak van het ruimtevragestuk mogelijk kan bijdragen aan oplossingen voor de onbalans in ruimtegebruik op bedrijventerreinen. Deelname aan een pilot stedelijke herverkaveling van het Ministerie van economische zaken is in dit verband een van de te ondernemen acties. In aansluiting op een eerste pilot uitgevoerd op bedrijventerrein Middelland in Woerden is te streven naar gezamenlijke projectaanpak met Woerden.

Profiel duurzaam: Naast het ruimtevragestuk zijn er vestigingsvraagstukken als grondprijzen, profiel en "op en top" zijn van terreinen. Projecten zoals de herstructurering van Broekvelden en verduurzamingsonderzoeken zoals op

Zoutman zijn verder te betrekken in een bredere aanpak van een uitvoeringsagenda bedrijventerreinen. Een duurzaam profiel geeft een bedrijventerrein een uitgangspunt voor een betere marktwaarde.

Leefbaarheid: Leefbaarheid is soms een beetje een vergeten aspect van bedrijventerreinen. In Zuid-Holland werkt een derde van de werkzame beroepsbevolking op een bedrijventerrein. Voor veel mensen is het terrein een belangrijke verblijfplaats, waar veel uren van de week worden doorgebracht. Lang niet alle terreinen hebben daarvoor voldoende ruimte en faciliteiten, zoals voetpaden en plekken voor buitenverblijf.

De bedrijventerreinen moeten netjes gehouden worden met een kwalitatief goede infrastructuur, voldoende groen en aantrekkelijk straatmeubilair. Ook als medewerkers in de pauze naar buiten willen moet het leefbaar zijn. Leegstand en verwaarlozing van delen van het terrein moeten proactief worden tegengegaan. Per bedrijventerrein is onderzoek naar verbetering van de leefbaarheid op het terrein uit te voeren met aanbevelingen voor verbetering en een plan van aanpak voor de uitvoering daarvan. De verblijfskwaliteit en de marktwaarde van een bedrijventerrein kan winnen als aan het aspect leefbaarheid meer aandacht wordt besteed.

Profiel Distri: Bodegraven-Reeuwijk heeft een groot aantal food- en distributiebedrijven binnen haar gemeentegrenzen. De distributiesector is een groeiende sector, vooral in het ruimtegebruik. Om deze sector blijvend te kunnen faciliteren is aandacht vereist. Ook een goede lobby voor ontsluitingsvraagstukken is hier van toenemend belang. Naast de regio Rotterdam en Schiphol staat het Groene Hart niet bijzonder prominent op de kaart als het gaat om distributie en transport. In dat verband is door Bodegraven-Reeuwijk voorgesteld in regionaal verband een project te starten dat de positie van de distributie en transportsector in de regio zichtbaar maakt en vraagstukken voor effectieve belangenbehartiging kan agenderen. In eerste instantie wordt hierbij samenwerking gezocht met de gemeenten Waddinxveen en Zuidplas voor een project distri-as A12/ A20.

Acties: uitvoeringsagenda Actieprogramma bedrijventerreinen

- Herstructurering Broekvelden
- Pilotproject Stedelijke herverkaveling
- Leefbaarheid van bedrijventerreinen vergroten
- Verduurzaming bedrijventerreinen en labels
- Realiseren promotie bedrijventerreinen
- Project distri-as A12/ A20

8. Uitvoeringsagenda: Versterken innovatiekracht

Bodegraven-Reeuwijk heeft sterke bedrijven in haar gemeente gevestigd. Bedrijven die zich ontwikkelen en ook binnen clusters samenwerken daar waar nodig. Er zijn sterk innoverende bedrijven, maar er zijn ook bedrijven die innovaties goed kunnen gebruiken.

Een vitaal bedrijfsleven innoveert en maakt zo maximaal mogelijk gebruik van kennisinstellingen en partners waarmee nieuwe ontwikkelingen kunnen worden verkend. Het topsectorenbeleid van de rijksoverheid, dat de kenniseconomie bevordert wordt langzaam wat meer toegankelijk voor het MKB. Hiervan is gebruik te maken. Noodzakelijk hiervoor is samenwerking tussen bedrijven en tussen bedrijven en kennisinstelling. Regionale economische samenwerking kan hiervoor de massa en het draagvlak genereren.

Vanuit verschillende bedrijfsclusters in Bodegraven-Reeuwijk willen de gemeente en het Ondernemersplatform Bodegraven-Reeuwijk in breder verband een innovatieplatform zien te realiseren. Bijzonder thema's daarin zijn circulaire economie en biobased economy. Een lokale werkgroep als innovatieplatform kan het vliegwiel vormen voor ontsluiten van kennis en inspiratie, die ondernemers verder brengt. Een eerste steen voor een vruchtbaar initiatief daartoe is gelegd met een workshop innovatie tijdens de 4^e Dag van de economie.

Acties: Uitvoeringsagenda Innovatie

Met een innovatiepaper is profiel te geven aan de organisatie van een innovatieplatform in Bodegraven-Reeuwijk.

9. Uitvoeringsagenda: Recreatie en toerisme

Het Goene Hart biedt uitstekende mogelijkheden voor recreatie en toerisme in aanvulling op het leven in de grote steden. Bodegraven-Reeuwijk heeft als typische Groene Hartgemeente bijna alle aantrekkelijkheden voor plattelandsrecreatie binnen handbereik. De bijzondere landschappelijke waarden van het Veenweidegebied. De Meije is een eeuwenoud en bijzonder waardevol gebied. De Reeuwijkse plassen is een bijzonder natuurgebied met mogelijkheden voor waterrecreatie. De Oude Rijn is verbonden met de Nieuwkoopse plassen, Woerden en vormt de route naar het westen (o.a. Alphen en Boskoop). De gemeente bezit bijzondere attracties, interessant voor toeristen: Fort Wierickerschans, Kaasmuseum en Streekmuseum Reeuwijk, kaasboerderijen en wandel- en fiets- en vaarroutes. Bijzonder zijn de artefacten van de grenzen van het Romeinse rijk, de Limes.

Op de kaart zetten: Het lukt steeds beter om op de sector toerisme- en recreatie in te zetten. Dit in het bijzonder met de ontwikkeling van de Reeuwijkse Hout en de ontwikkeling van een park met recreatiebungalows (Landal Greenpark) aan de Oudeweg in Reeuwijk. Daarnaast het plan voor vergroting van de ligplaatsencapaciteit met een passantenhaven voor sloepen in de Oude Rijn bij Bodegraven. Dit gecombineerd met een aanlegsteiger voor een Romeinse boot.

Waterrecreatie: Het Groene Hart biedt in zijn algemeenheid een groot potentieel voor de waterrecreatie. Er is meer bevaarbaar wateroppervlak dan in Friesland. Echter de verbindingen tussen verschillende aantrekkelijke gebieden zijn slecht. Bodegraven-Reeuwijk ligt ook op zo'n punt waar de verbinding mist: De verbinding tussen de Reeuwijkse Plassen en de Oude Rijn. Een project dat hoog op de agenda staat is de verbinding tussen de Reeuwijkse plassen en de Oude Rijn, waarmee de verbinding wordt gemaakt tussen Nieuwkoop en de Krimpenerwaard. Ook de verbinding tussen het Fort Wierickerschans en de Reeuwijkse Plassen over water ontbreekt. Er kan een kanoroute gerealiseerd worden via de plas Broekvelden-Vettenbroek en de Enkele Wiericke. Als uitbreiding van het sloepennetwerk is het "Rondje Rijn en IJssel" een wens. Een route tussen Rijn en IJssel via de Dubbele Wiericke, Gouda, Reeuwijk-Brug en Oud Bodegraven. Hiermee is ook de aansluiting op het boomkwekerijgebied van Boskoop binnen bereik gekomen. De beleving van de natuur en het landschap in Bodegraven-Noord wordt mogelijk gemaakt door middel van een wandelpad door het natuurnetwerk.

Uitvoeringsagenda recreatie en toerisme: Vanuit een revisie op recreatie en toerisme in Bodegraven-Reeuwijk geven wij samen met de recreatieondernemers in de gemeente vorm aan een uitvoeringsagenda recreatie en toerisme. Hierin worden dwarsverbanden gelegd met de uitvoeringsagenda's dorpspromotie, centrum Bodegraven en recreatieontwikkeling in en rond de Reeuwijkse Hout.

Onderdeel daarvan is een verdere ontwikkeling van onze gemeente als regionale recreatiegemeente, wandel-, fiets- en watersportgebied. In de ontwikkeling van de dorpspromotie wordt een evenementenkalender gefaciliteert. Daarbij stimuleren wij de ontwikkeling van dagarrangementen door horeca- en recreateondernemers in de gemeente. Aangesloten wordt bij de regionale branding van het Groene Hart en de Groene Hartpromotie.

Acties: Uitvoeringsagenda recreatie en toerisme

- Organiseren samenwerking recreatieondernemers Bodegraven-Reeuwijk
- Opstellen integrale evenementenagenda Recreatie & toerisme
- Invullen modules recreatie en toerisme in Dorpspromotie
- Rol promotiemedewerker in bevordering Recreatie & toerisme
- Ontwikkelen Reeuwijkse Hout
- Limes
- Rijnhavenkade
- Verder ontwikkelen waterrecreatie door inzet op verbinding Reeuwijkse Plassen/ Oude Rijn (Rondje Rijn en IJssel)

10. Uitvoeringsagenda: Versterking agrarische Sector

Agrarische sector: De agrarische sector is in Bodegraven-Reeuwijk ruimtelijk alom aanwezig. Met een gemiddeld werkgelegenheidsaandeel van 4% in het Groene Hart is de omvang van deze sector ruim een kwart groter dan gemiddeld in Nederland. Daarnaast heeft de agrarische sector een 'spin off' in de directe economische omgeving.

Bodemdaling, verzilting van het veenweidegebied en sterk wisselende melkprijzen maken dat agrarische bedrijfsvoering in het gebied geen eenvoudige opgave is. Verdergaande mechanisatie en opschaling van de bedrijfsvoering in de melkveehouderij is in het gebied niet altijd even goed te realiseren vanwege de bodemgesteldheid en landschappelijke waarden. Was er vroeger een sterke binding tussen landschap en de lokale voedselverwerkende industrie, thans is die grotendeels afwezig. Zo haalt de omvangrijke kaashandel zijn producten voor verwerking en verpakking uit een veel groter achterland (vooral Flevoland, Achterhoek, Duitsland, maar ook Australië).

De agrarische sector is beeldbepalend voor Bodegraven-Reeuwijk als Groene Hartgemeente. Om deze sector op een goede wijze in het spectrum te behouden is een sterke economische positie van belang.

Agenda landbouw: Met het oog op het vorenstaande hebben de agrarische sector en de gemeenten Bodegraven-Reeuwijk en Krimpenerwaard in het afgelopen jaar de uitwerking van een Agenda Landbouw opgepakt. Daarbij worden zij ondersteund door het programmabureau Veenweiden van de provincie Zuid-Holland. De agenda omvat een uitvoeringsprogramma voor het veenweidegebied in Gouwe Wiericke en de Krimpenerwaard en heeft een tijdhorizon van 2016 t/m 2021. De focus van het programma ligt op investeringen in een duurzame landbouw, innovatieve landbouwtechnieken of structuurverbetering en op de verbetering van de agrologistiek en de biodiversiteit in de landbouw.

Acties: Uitvoeringsagenda versterking agrarische sector

- Afronding Agenda Landbouw Gouwe Wiericke – Krimpenerwaard
- Decentraal Energiemanagement
- Structuurversterking rond de Oude Rijnzone
- Structuurversterking Zegveldse Zoom
- Stimulering Gebiedscollectief Abessinië / Oude Hollandse Waterlinie
- Effectanalyses voor bodemdalingsgevoelige gebieden
- Optimalisatie peilbeheer
- Toepassing innovatieve landbouwtechnieken (waaronder onderwaterdrainage)

Uitvoeringsprogramma Gouwe Wiericke en Krimpenerwaard

Strategie en omgeving

Een sterke economie in het Groene Hart zijn en blijven: Bodegraven-Reeuwijk is een verrassend sterke economie in het Groene Hart. Dat gaf de economische analyse van 2012 aan¹⁴. De economie heeft een behoorlijk eigenstandig profiel en is meer dan een vestiging van toeleveranciers aan de grotere omliggende gemeenten. Een aantal bedrijven is wereldspeler.

De economie van Bodegraven-Reeuwijk heeft een hoog werkgelegenheidsprofiel. Bedrijven zijn werkgever voor mensen in de wijde omtrek. De gemeente is meer dan gemiddeld in Zuid-Holland in staat gebleken de werkgelegenheid vast te houden.

Werkgelegenheidsontwikkeling

Werkgelegenheid	2008	2013	
Provincie Zuid-Holland	1.580.013	1.530.255	- 3,1%
Bodegraven-Reeuwijk	12.967	12.816	- 1,2%

Bron: LISA 2013

De stagnerende economische ontwikkeling heeft echter ook in Bodegraven-Reeuwijk geleid tot een teruglopende bedrijvigheid en een stagnatie in de ontwikkeling van nieuwe bedrijvigheid. De gemeente heeft de afgelopen jaren te maken gehad met afname van het aantal grotere bedrijven. Helaas was daaronder een aantal ingrijpende faillissementen. Ook heeft een aantal grotere bedrijven er voor gekozen om de activiteiten elders in het land te consolideren vanwege een afnemende markt voor de producten en diensten. Andere bedrijven kozen er juist voor om de activiteiten in Bodegraven-Reeuwijk te consolideren.

Volgens de prognoses lijkt Nederland weer langzaam uit het economische dal te gaan kruipen. De Nederlandse economie ontwikkeld zich volgens het gemeten bruto binnenlands product (bbp) sinds 2014 weer positief.

Economische ontwikkeling

Bruto binnenlands product	2014	2015	2016
Nederland	0,9%	2,0%	2,1%

Bron: CPB

Ook ondernemers in Zuid-Holland hebben positieve verwachtingen. Eind 2014 is het ondernemersvertrouwen duidelijk groter dan een jaar eerder. Ondernemers hebben vooral vertrouwen in de positieve ontwikkeling van omzet en export in 2015 en zien een positieven ontwikkeling in de werkgelegenheid door een toename van het aantal vacatures (bron: RPA Rijn-Gouwe).

De groei is daarbij niet in alle sectoren gelijk. Voor de lokale economie is de samenstelling van de economische activiteiten dan ook van wezenlijk belang in

¹⁴ Economische analyse Bodegraven-Reeuwijk, Blaauwberg juli 2012.

welke mate er van het herstel kan worden geprofiteerd. Bodegraven-Reeuwijk kent een relatief sterke vertegenwoordiging in sectoren met groei: Groothandel, bouw, transport, zakelijke dienstverlening en informatie en communicatie. Deze sectoren zijn conjunctuurgevoelig. Waar het tot voor kort slecht ging, gaat het bij een aantrekkende economie weer snel beter. Dit leidt volgens de Regionale prognose 2016 van de Rabobank voor Bodegraven-Reeuwijk tot een economische groei die ligt boven het landelijk gemiddelde

Groeiverwachting 2016: Toegevoegde waarde

	Toegevoegde waarde	2016
	Nederland	+2,7%
	Bodegraven-Reeuwijk	+ 3%

Bron: Rabobank 2015

Dit vertaalt zich ook in de werkgelegenheid en een daling van de werkloosheid in de gemeente. Ook hier is een ontwikkeling te verwachten die positief boven het landelijk gemiddelde ligt.

Prognose 2016: Werkgelegenheid en werkloosheid

		Werkgelegenheid 2016 t.o.v. 2015	Werkloosheid 2016	Werkloosheid 2015
	Nederland	+ 1,4%	4,8%	7,0%
	Bodegraven-Reeuwijk	+ 1,7%	3,8%	4,8%

Bron: Rabobank 2015

Bijzondere positie Groene Hart: In de studie 'Een Kloppend Groene Hart, een krachtig Groene Hart' (Rabobank 2012) is aangegeven dat de groei van het Groene Hart achter blijft bij het gemiddelde in Nederland. Dit blijkt onder andere uit de groei van de werkgelegenheid in de periode 2002-2012. Bedroeg de groei van de werkgelegenheid in Nederland in deze periode gemiddeld 10%. In het Groene Hart was dat niet meer dan 6%. Voor de oorzaak wordt - onder meer - verwezen naar het restrictieve Groene Hartbeleid, dat vooral een getalsmatige vertaling heeft gekregen in gematigde bouwmogelijkheden. Dat heeft een gebied gecreëerd waarin de bevolkingsontwikkeling krimpkenmerkend vertoont met de bijbehorende negatieve effecten voor de economie.

Economische Kansen: In opdracht van de provincie Zuid-Holland is door Buck consultancy eind 2014 een onderzoek gedaan naar de economische kansen voor het Groene Hart. In dit onderzoek wordt het beeld van een achterblijvende positie enigszins genuanceerd. Het rapport Economische kansen voor het Groene Hart (Buck Consultants januari 2015) laat juist wat betreft de werkgelegenheid in het Groene Hart stabiele cijfers zien ten opzichte van de grote steden. Welliswaar met flinke verschillen per gemeente, blijkt het Groene Hart een relatief crisisbestendige economie te hebben. Een economie, die in ieder geval kansen biedt. Meer kansen ook dan er nu worden benut. Dat is een conclusie die uit beide rapporten valt te trekken. In beide rapporten wordt gepleit voor minder nadruk op getalsmatig gerichte restrictieve sturing en meer inzetten op de kwaliteiten van het gebied. Dat vraagt andere en intensievere vormen van samenwerking van zowel gemeenten als de provincie.

Groene Hart en Grote Stad: In het onderzoek Economische kansen voor het Groene Hart wordt de nadruk gelegd op de onderlinge relaties tussen het stedelijk gebied en het Groene Hart. Logistiek en de toegang tot internationale markten is daarin een cruciale schakel. Toelevering en coproducties tussen bedrijven in het Groene Hart en de Randstad zijn intensief. In verschillende opzichten heeft het Groene Hart een aanvullende functie op economische activiteiten die een voorkeur hebben voor de stedelijke omgeving. Omgekeerd is de Randstad een stimulerende omgeving voor het Groene Hart. De aanvullende karakteristieken kunnen elkaar – volgens Buck – verder versterken.

Naast een sterke relatie met de stedelijke omgeving kenmerkt de bedrijvigheid in het Groene Hart zich vooral ook door een grote eigenstandigheid van bedrijven in het Midden en Kleinbedrijf met specifieke sterke marktposities. Niet zelden doordat zij sterke onderlinge relaties (business to business) hebben. De positie van die bedrijvigheid kan worden versterkt door in te zetten op groeisectoren en sectoren waarvoor het gebied een bijzonder potentieel heeft ten opzichte van de Randstad. Dit is door Buck samengevat in zes speerpunten:

Biobased Economy *Het groene gebied met zijn specifieke bedrijfssectoren biedt kansen om land en gebruik dichter bij elkaar te brengen. De ruimte biedt bij uitstek mogelijkheden om circulaire economische activiteiten te huisvesten.*

Zorg *Daar waar de stedelijke omgeving de hightech cure-instellingen huisvest kan het Groene Hart bij uitstek een omgeving bieden om voorzieningen voor het gezonde leven – care – te vestigen.*

Agribusiness *De zuivelketen en de sierteelt hebben zich tot bijzonder intensief gespecialiseerde industrieën ontwikkeld. Daarbij vormen de bedrijven in de ketens een logistiek- en verwerkingscluster voor een veel groter gebied.*

Logistiek *Is een bijzonder dynamische sector in het Groene Hart gezien de centrale ligging. De logistieke sector in de economie van Zuid-Holland is de sector met het grootste voorspelde groeipotentieel (Ecorys 2012).*

Leisure *De ruime groene omgeving biedt in de sector leisure de aanvulling op de stedelijke economie.*

Maakindustrie *In het Groene Hart zijn nogal wat technologisch gespecialiseerde bedrijven gevestigd. De maakindustrie heeft een hoge spinn off naar andere economische sectoren en is voor elke regio een economische motor.*

In het rapport van Buck Consultants worden de zes speerpunten ondergebracht in drie strategieën:

- **Versterken relaties met de Zuidvleugel (Rotterdam/ Den Haag):** Door de relatie met de Zuidvleugel te intensiveren kan worden geprofiteerd van bestaande (overleg/netwerk)structuren, de aanwezige internationale topinstituten (kennis) en de aanwezige economische massa.
- **Op eigen kracht te werken aan sterke sectoren.** Specifieke vaardigheden in en omgevingskarakteristieken van het Groene Hart kunnen verder worden benut. Logistiek, agribusiness, zorg, biobased en leisure zijn als economische sectoren verder uit te bouwen.
- **Nieuwe verbindingen.** Door bedrijven, belangengroepen, kennisinstellingen een platform en ruimte te geven kunnen nieuwe verbindingen worden gelegd waarmee het Groene Hart wordt versterkt.

De provincie Zuid-Holland heeft deze boodschap nadrukkelijk opgenomen. In projectverband – in het bijzonder het programma Alphen, Gouda, Woerden – wordt ingezet op concretisering van de speerpunten van het Buck-rapport met concrete en creatieve projecten. Dit vanuit de kantelende visie op sturing van economische vraagstukken in een gebied, waarin het accent verschuift van restricties, reguleren en het financieren van daarin acterende instellingen naar het vinden van gerichte activiteiten en projecten die gewenste effecten in een gebied teweeg brengen. Bij deze aanpak wil de gemeente Bodegraven-Reeuwijk zich nadrukkelijk aansluiten. Een effectieve aanpak van de genoemde speerpunten vraagt daarbij al snel een schaal, die groter is dan de gemeente zelf kan bieden.

Tenslotte liggen er kansen om samen met buurgemeente Woerden in te zetten op een provinciegrensoverstijgende aanpak van de bevordering van de economie in het Groene Hart. Dit door ook de provincie Utrecht te betrekken bij gezamenlijke inspanningen ter bevordering van de economie in het Groene Hart. Naast de de genoemde verbindingen zetten wij tevens in op:

- **Versterken van de relaties met de economic board Utrecht.**

Tenslotte geven het Ondernemersplatform Bodegraven-Reeuwijk en het gemeentebestuur aan dat – zowel in de gemeentelijke – als de ondernemerssamenwerking er effectieve verbindingen zijn te leggen met partners in de omgeving. Daarbij wordt ingezet op een zo breed mogelijke samenwerking van gemeenten en georganiseerd bedrijfsleven in het Groene Hart.

Gebruikte literatuur

- *Economische analyse Bodegraven-Reeuwijk (Blaauwberg juni 2012)*
- *Economische beleidsvisie Bodegraven-Reeuwijk (Gemeente Bodegraven-Reeuwijk, september 2013)*
- *Werkprogramma Economische beleidsvisie Bodegraven-Reeuwijk (Gemeente Bodegraven-Reeuwijk, september 2013)*
- *Economische kansen voor het Groene Hart (Buck consultants, januari 2015, in opdracht van de provincie Zuid-Holland)*
- *Een kloppen Groene Hart, een krachtig Groene Hart!, Rabobank oktober 2012*
- *Regionale economische prognose 2016 Bodegraven-Reeuwijk, Rabobank november 2015*
- *Arbeidsmarkt regio Midden-Holland 2015, RPA Rijn gouwe, oktober 2015.*